

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILG ISTOGIMENOGG UČITELJSKOGG DRUŠTVA.

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 4 K. — Rukopisi se ne vraćaju.

Urednik Ernest Jelušić.

Sadržaj:

Pozdrav sveukupnom hrvatskom učiteljstvu Istre sabranom na svome glavnom zasjedanju u danima 4. i 5. lipnja u Puli. Spjevao Ernest Jelušić.

Hrvatski veziljački stil u školi. — Piše Jelica Belovičeva. Konac.

Da nebi ljubavi . . . Pripovjeda A. Tentor.

Nova nastojanja o reformiranju risanja u pučkoj školi. Fran Barbalić. Konac.

Iz učiteljskog tobôca. Pribrao Podbrdski.

Bili bilo dobro, da budu i učitelji u saboru zastupani? Piše L. M.

Učiteljske plaće u grofovini Goričkoj i Gradiški. Ur.

Vjesnik. — *Lične vjesti.* — *Književnost i umjetnost.* — *Od uredništva.*

Namirili pretplatu za cijelu godinu.

M. Škvarc, Kanfanar. — I. Bersenda, Pićan. — I. Matetić, Opatija. — A. Brozović i J. Gršković, Vrbnik. — Škola u Krajiškoj ulici, Zagreb. — Dr. D. Trinajstić i A. Marčelja, Pazin. — I. Flego, Hum. — K. Kraic, Buzet. — M. Volarić, Tinjan. — L. Tončić, Mune. — M. Bedeković, Livade. — M. Haidinger, Sv. Matej. — Bratinstvo, Volosko. — A. Ellner, Kastav.

Pretplatio za pō godine.

I. Bunc, Pazin.

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILO ISTOIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA.

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 4 K. — Rukopisi se ne vraćaju.

Urednik ERNEST JELUŠIĆ.

POZDRAV

sveukupnom hrvatskom učiteljstvu Istre
sabranom na svome glavnom zasjedanju u danima
4. i 5. lipnja u Puli.

Vam — Istra što no nadu preda
I snova svojih zalog svet,
Što prosvjete spas u Vas gleda
I uz Vas redi svoj si let;
Vam — što Vas sabra ljubav čista
U danak ovaj mio, blag,
A grije srce vatra ista:
Vam prosvjetnicim pozdrav drag!

I Divića vrh sa visoka
Sve vila rodni prati glas —
Što noći neke brza skoka
Podigoše taj gordi kras.
I one — pratilice stare
Svih boja što ih imô dom,
I one — zlatne za Vas mare,
Diveći sve se času tom!

Gle! — s kraja na kraj zemlje naše
Sakupio se braće broj,
Daljine koga niti plaše,
Il pred čim preza možda koj,
Sa c'jelji velje, uzvišene
Prožeta svakoga je grud,
Jur valja da se bistre sjene
I čisti stvara o svem sud.

A rad Vaš bio silan, velik,
Ko Učke stare vršak siv,
I stalan tako kano čelik,
I bio golem, potpun divl
U maru nek se braća znadu
I duša svojih oštre vid,
Te roda svoga pune nadu
Dok slednji pade tame zidl

ERNEST JELUŠIĆ.

D 10
1906 Č-46-B

Hrvatski veziljački štil u školi. Piše Jelica Belovićeva.

II. Razdoblje kršćansko.

— Konac.

Kršćanstvo je u narodnu hrvatsku ornamentiku unijelo crkvene znakove, a da narod ipak za to nije zabacio ni starije svoje veziljačke oblike. On je umio divno staro i novo stopiti u nove skladove i u nove slike svojom vanrednom vještinom i domišljatošću. Narodna ornamentika u svim svojim detaljima ne može ostati vazda ista bez dodataka i novih izdanaka, niti to od nje smije tražiti. Ama traži se: da se kći odreče matere, da se tipična ljepota narodnih umotvorina u zasebnosti svojoj održi od tuđe neumjetničke i nespretne primjese, prikrpine i mode, koja joj ne pristaje. Ona se mora da razvija sama i slobodna u duhu svoga vremena.

Kršćanstvo je u našu narodnu ornamentiku unijelo oblik krsta i ovaj tu sada vlada u svakome položaju: kao sredina zašarka, kao okomit krst, ili usred kruga, četverokuta i u drugim svakovrsnim kombinacijama. Uz krst viđaju se i drugi novi oblici zapadne i istočne crkve, a s njime se množi i ornamentalno nazivlje, kao: ripide, trikile, putiz, crkva, tornjići, kule, jagnjušci, dupli, božje oko (u trokutu), zvijezde, golub sa paomovom granom, masline list, jajoliki zašarci, slovo Salamunovo, ime Isusovo, pisme M (Marijino), kalež, srce (srce Isusovo) i t. d. Dočim Nijemci i Franzuzi toga doba rado vezu čitave svete slike i prizore iz evanđelja — dakako nespretne — hrvatski stari vezovi ne iznose ništa te ruke. Hrvatska veziljačka ornamentika (a tako i ona ostalih Slavena) ostala je u granicama stilističkim, nije nikada nastojala da iznese naturalističke slike. Staro crkveno ruho očuvalo nam je dragocijenih i nada sve divnih kera, čitmi i vezova na oltarnicima i na misnom ruhu; ali nigdje u tim vezovima nema ljudskih likova, nigdje nespretnih, nezgrapnih oblika, kruto ukočenih linija ili neprirodnih crta kao u vezovima drugih naroda iz istog razdoblja.

Krvave vojne — naročito krstačke i turske — donijele su opet nove oblike u našu ornamentiku, a s njima i novo nazivlje, kao: puška, topovi, taneta, noževi, kolica, bubnji, kutijašice, krune, lovor, sablje, bodežići, šljemovi, bauci i t. d. Ipak su i ti novi oblici opet podjednako i skladno poredani u otmenoj jednostavnosti. Ovo važi naročito za našu klasičnu ornamentiku od prilike do god. 1830. i 1848. Narodna osebnost elementarnom snagom probija iz duboka vira narodne duše, ma se u njoj našli strani utjecaji.

III. Moderno razdoblje.

Sa vojništvom zavladała je i veća sloboda u drugovanju muških i ženskih, počinje slobodnije ašikovanje, a moma veze: dikino oko, dikin brk, carevu bradu, biserovu granu, gradske kapije, srceta, babine prste, pečate, kubure, slovca, babine zube, uzdu rešmanliju za konja milog vojna i. t. d.:

»Kako jašu kotarski sedari:

Rešmanliju uzdu (svu navezanu) udario,

Rešma pala do pô stremenluka.« (Nar. pjesma)

Što je guslar za narodne pjesme, to su pojedine osobito darovite žene ovoga doba za narodnu žensku ruketvorinu. Narod ih zove »mustratorke« već po njemačkom »mustra« = zašarak. One smišljaju nove uzorke, u njih je intuitivna snaga za taj posao, one su čuvarice zasebnog tipa ornamentalnog, u njihovu ruku će da se pouzda čitavo selo. One izmišljaju i nove tehnike, nove varijante, nove načine izrade u duhu hrvatskoga štila. Ovaj štil je poezija njihove duše, one ga njeguju i paze divnom nepogriješivošću i čistoćom. Naveze li neko nov zašarak slijepo uzet iz turskoga ili iz drugoga naroda, one to namah dušom osjete i strogo viču: »Ovo ne valja!« Pa će onda sjesti i dotle ne će mirovati dok onome tuđinčetu nijesu ulili hrvatsku dušu, t. j. dok onaj zašarak nije slobodno prekrojen, tako da pristaje u krasnu kitu našeg ornamentalnog cvijeća. Mekanički, šablonski i slijepo naša narodna vezilja nikada nije uzimala ništa iz tuđega luga. To joj duša ne podnosi. Dok u njezin dom nije dunuo dim tvornica, jeftinoće, šarenila i mode — našla je ona instiktivno, kako će svoje radove udesiti strogo po štilu, čisto po hrvatskom duhu. Stari vezovi jasno nam to pokazuju. Tu je najfiniji ukus, birana harmonija, dražesna zasebnost i umiljati, vrlo zanimljivi originalitet. Ima zašaraka jednostavnih i čednih, a da ipak nijesu oskudni, ima ih bogatih, vrlo kompliciranih, a da ipak nijesu prenatrpani, neukusni. Na primjer svatovske haljine u narodnim pjesmama, s kolikom ih ljubavljiva pjevač opisuje:

»Kako se je l'jepo opremila,

Daj dva oka, da se nagledaju!

Više zlata, nego b'jela platna, (t. j. sam vez)

Potkićena sićenim biserom,

Pa te fine gaće čiftijane:

Do koljena vuci i bauci, (t. j. obilje figura i raznih oblika)

Od koljena orli i gavrani,

Više zlata, nego b'jela platna

Na sve strane svjetlost udaraše i t. d.«

Koji su dakle tipski, koji najmiliji oblici našeg hrvatskog štila, kako nam ga moderno doba iznosi?

Ima ih veliko obilje. Stilistički obrađeni oblici iz domaćeg bilinstva (posve malo iz životinjstva), a od ovih kao da su vezilji najmiliji: lale, karamfili, borići, jelice, jabuke, ljiljan, kruške, listovi (pojedince i prerezanih oblika), grane, pupovi, divlja ruža (šipak), bobice, đulići, jagode, žir (plod i list, ali gotovo nikada oboje na jednom ornamentu, nego plod uz karamfil a list sam o sebi), i t. d. Geometrički oblici osnov su premnogim zašarcima, a od ovih najviše onih, koji izviru iz logike tkanja i »veza brojem«. »Meanderi« su za to vrlo omiljeni ne samo kao »okolica«, nego i kao plošni ornament za sredinu. Narod ih zove »vodica«. Svi narodi koji tkaju i pletu imaju u svojoj ornamentici »meander« na pâsovima, trakama i ćilimima, pa se je taj zašarak obilno proširio i u onim narodima, kojima se nikako ne može dokazati, da su bili u ikakovoj svezi sa Greima.

Nije dakle posve pravo, da se obično veli grčki meander ili »à la grècque« ornamentat. I Stari Egipćani, Indijanci, Kitajci, Meksikanci, pače i ostrovljani iz južnog mora imaju taj zašarak. Nijesu ga dakle ni stari Slaveni baš od Srba morali uzeti, nego je i u njih mogao biti samostalna izvora. U arhitekturi Grka, naročito u dorskoj viđa se meander vrlo često i označuje traku ili spojku, a na mosivičkim podovima Pompeja ima ga također i to poput okolice ili poput punog ornamenta, koji se plete po čitavoj plohi. Tada su ga stari zvali i »labirint«.

U slavenskoj je ornamentici topli dah slavenskih krajeva sa žarkim njihovim suncem, sa obiljem voćaka i cvijeća, sa pjesmom i smijehom, sa bojnou krvlju i ognjem i sa čitavim čarom slavenske priče i poezije. Ona je lijepi, originalni, bujni i dragocijeni:

bus posebnog svoga cv'jeta
u naroda silnoj smjesi.

Takovu ju moramo i mi da očuvamo od tuđinske natruhe, kako nam ju očuvaše djedovi naši, jer:

tuđ, tuđemu, tebi tvoj đolići,
tuđe poštuj, a svojim se dići.

Da ne bi ljubavi . . . Pripovijeda A. Tentor.

Bilo u kolovozu prošle godine u Mljecima.

Žega da vola obori — sve hrli i vrvi na more, — parobrodići, tramvaji prepuni su svakojake svjetine, ne znam ni ja kamo da sklonem glavu od sunčane zrake, prave goruće žeravice — i onako da mi vrijeme mine, vozikam se na parobrodu koji iz »Canalazzo« juri prama »Lido«. Na stanici »ai Giardini« iskrca se pola svijeta, slijedim i ja dobar primjer videći zelen i uđoh s onom množinom u izložbu slika i umjetnina.

U prvoj velikoj dvorani broj tri vrema ljudi mrmori poluglasno, zabezegnuto gleda u izložene slike, a ja nemirno krećem se i hladim znojno lice, baš na ništa ne misleći. Dva mlada krjepka mornara ustobočiše se pred nekom slikom i kao da onesvijesnuše od čuda.

Dalmatinac gromorodna stasa izlance u čudu:

— Čika Bare, vjere mi, fali mu crven kapa!

Gorostasu je mrki oblak satkala sjeta na prije vedrom, čistom čelu, dvije suze nakvasiše mu lice neštedice. Najednom okrene se sa slike, sijevne očima i zapišti kroz zube:

— Takav ti je udes — takav nas pokoj čeka!

Dva Dalmatinca izgubiše se med narodom. Mene nemilo kosnu taj prizor, ta nevolja, ta sjeta, taj sumor; ta mōra mora da slijedi i u dalekom svijetu Hrvata, kao da mu nije dano da razvedri mračno čelo. Ona krjepka domaća riječ u tuđini zujila u meni kao tugaljiva harmonija neke žalobne tužaljke pjesme, okrenem se i ja k onoj slici i ostah okamenjen.

Le rovine del mare (podrtine mora) bijaše baš potresna slika, i nije čudo što je naše mornare ubola do srca.

Tri starca mornara zgurena posjedaše na drvenu šupljikavu klupu, na morskome pješćanom žalu, dvojica odbijaju dimove iz svojih čozotskih kratkih lulica i kao da kazuju iz duše u dušu sve doživljaje, sve muke. Ali sa svim tim ne da im se iz te mokrine, od zraka do mraka dozivlju čarnu morskou Sirenu, da im ublaži staru istrošenu dušu. Treći nikom poniknuo i nujno nevoljno skoro nečujno sluša, tišti ga zacijelo gorka kakva nesreća, obrve su mu namrštene, oči uduble, usahle, koža garava, čosasta, mjedena.

Napinjem ja moju pamet preletom četvrt vijeka uspomena i doživljaja i skoro nenaviđah na gorostasa usvojim si sliku.

— Nije to dalmatinski Bara — to je moj poznanik.

Slika je tako živo uklesala izmučeno čovječje biće staroga mornara, da se nije moglo skinuti oka s te žive nevolje. Pa da to mrsko more uobličuje sve na jedan kalup, hridine, stijenu, provalu, žal, mulj pa i isto ljudsko biće namrgodi, osakati, ojada. — Ruševine tog svemožnog elementa su sve na jedno brdo satkane, naliče u bijedi i nevolji ko grozna avet.

Dugo vremena ne smetnuh s nje očiju, zaredam bolje moje uspomene, sveđer zureći u sliku i bane mi pred očima stara korenika iz Velog-Sela — Velikog Lošinja: Jadre Budinić, glavat, ćosat, uvaljenih malenih, škiljećih očiju, o kojem hoću da vam pričam, da ne izgine u zaboravi.

Bijaše to prava njegova fotografija, a ne Čika Bare — pa moj Jadre nije nosio crvenkape, već baš onakovu ćozotsku kapu kao na slici, sličan je on starcu kao da si jabuku razrezo po napoli.

Pošto bijaše prošo kroz vatru i vodu i prebijao se svijetom puncatih pedeset godina, iza nekog brodoloma u Montevideu, vratio se nedavno kući skoro gô i bos, modricami išaran, i latio se motike ne zaboraviv na veslo i živario od dana do dana. Bijaše izgubio svu svoju prtljagu i prištednju, desetak ili ducet žutih zlatiša i otpremljen u domovinu putem konzulata, a poputnicu mu dali u Buenos-Aires-u dobri ljudi našega roda i plemena. Dobivao on dapače i mirovinu. Bijaše to mrva milostinje zaklade sv. Nikole, dvanajst novčića na dan za kruh i duhan.

Imao sina Jerka, zor momka, mlada, zelena, pa i on pođe u svijet, da na udaru bure traži hljeba po onoj mornarskoj: gdje ti je glava, tu ti je hrana. Jerko bijaše došao kući, da se jednom riješi vojničkog posla i da si traži vjerenicu, jer mu bijaše pravo doba. I on se primi motike i u ono par dana odmora polazio u krčevinu i rudinu sa starcem ocem. Jerko bijaše našo svoju družicu, dapače istini na volju, on je poznavao dugo vremena, pisao joj kad i kad, a ona mu odgovorila, ali nikad mu nije prave vjere dala. Bijaše to Magda Letićeva, ocvala djevojka, mehkoga srca, sjetne duše, plašljiva kô košutica, koja u duši ljubila svojega Jerka, ali držala sve u potaji, jer se bojala, da joj Jerko ne ostane vjeran, ta mornar je lahkokrill ko vjetar, reče, obreče, — pa zaboravi — a mlada cura broji jedna svoje lijepe dane u zapečku.

Magda, otkad Jerko boravio u Selu, promjeni svoju ćud, posta razgovorna, rado se kazivala na dvoru, tražila je zgodu da uoči Jerka i s njime popostajkivaše na dugo i nije se bojala da joj koji prigovori.

Bila je subota. Otac i sin se dostatno muka namučili a Jerko povećerav izađe Magdi u susret, umiljava joj se i previja se oko nje na dugo, duga žeravica koja je tinjala u njegovu srcu rasplamti i vidio je jasno, da je Magda šnjime istu želju željkovala. Ta dvojica bijahu ko stvorena jedan za drugoga,

sirotinjska kuća Jerka, u Magde ista potleušica sa malo zemljišta, i jedan i drugi dorasli, oni te večere odlučiše, da će se i svijetu pokazati kao vjerenici i da će sutra dan roditelji u pohode doći kao običaj nalaže.

— Sutra ćemo skupa na misu, da nas ljudi vide da se ljubimo i sjesti ću na tvoju klupu — opazi Magda sva ražarena u lišću.

— Hrano moja, kako tebi drago, odgovori joj Jerko zadovoljno i dokrajči svoj dugi razgovor te večeri.

Svanula proljetna nedjelja. Suri Velebit oblit trakami žaranoga sunca, sterao se u uljenom glatkom moru kao pomlađen, hvatajuć se čiste, azurne nebeske visine. Sve je zeleno, pomlađeno. Veloselo osulo se cvijetom raznolikim, raznobojnim, sve se budi na nov mlađan život. Magda uhvati se popojaske sa Jerkom i stupa ponosno smiješeci od sreće i zadovoljstva. Njena duša pliva u nekom djetinskom blaženstvu, u nekom lagodnom lahoru sreće, oči vedre plamte joj ognjenim žarom, držeći se čvrsto svoga Jerka i ništa ne govori i koraca dalje odmjerenimi velikimi koračaji pram crkvi.

Jerku čini se, da ga grije neko blago sunašce, da pirka neki njemu neznani povjetarac, koji diši svježim mirisom milja i bosiljka i ne zaudara onom vječnom morskom mahovinom. Da ga pitaš u taj čas odgovorio bi ti bez oduška:

— Dao bi i dušu da mi je ovako dalje.

Prispješe u crkvu rano. Mogda prekriži se po običaju, ostavi Jerka med muškarcima a ona sjedne u mjesto klupe Budinićevih, ondje gdje obično sjeda starac Jadre. Jerko je reko o tom pohodu k Letićevim, ali on zaboravi reći, da će Magda sjesti na njegovo mjesto u crkvi.

Djevojke nenavidne, bake brbljušave raskolačenim očima gledaju u Magdu kao kakvo čudo, i razgovaraju se s uha u uho.

— Isprosio je teda negda u oca!

Jerkovi vršnjaci spopadaju mu ruku kao da se klade, tko će prvi da mu čestita a on smjehuri se od radosti i veselja.

Crkva se sve većma puni, sveštenik ode k žrtveniku, orgulje zapište, sve se baca na koljena, da skrušeno sluša službu božju.

Starac Jadre stupi u crkvu, on ne zna tko sjedi na njegovom mjestu, na onaj klupi, koju je baštiniio sa imanjem djedova svojih. Teško se gura med svjetinom i sa palicom odaljuje mladež, koja mu se uklanja, dok se napokon ne protura do svoje klupe.

Magda mirno sjedi i sluša riječ božju, neobzirajuć se niti desno niti lijevo.

Starac Jadre približi se pognut do klupe, prihvati se drhtavom rukom za rub i gleda čudno Magdu, koja se ne miče. U starca Jadre noge klecaju,

pričvrsti se bolje sa rukom zahvativ čvršće klupu, ali mu druga ruka bolje drhtne i na nesreću padne mu palica pa odjeknu glasnim lomotom.

— Makni se! reče Jadre Magdi i ne zirnu okom jer obnemoga od drhtavice i nije se mogo držati na nogama.

Magda na smrt blijeda ustane i makne se iz klupe. Svi gledaju na onu stranu, mjere pogledom sad Jadra sad Magdu, sve se u času užurbalo, raskomešalo, zapanjilo, žamor nastaje sve jači i skorom nadglasuje orgulje. Baš u tom času počeo stari pop sipljivim glasom da čita Evandjelje, tako da se svjetina nije u prvi mah mogla utišiti.

— Divljak, valjda neće snahe u kuću — čuje se s jedne strane.

— Ne, ne, htio bi imati Anicu — odgovara baka.

— Pa zašto se Magda nudi, ta doći će po nju prosci ko psi po kosti.

— Ne ludujte, starac vukodlak izgubio pamet, ne zna što čini!

Nastavak slijedi.

Nova nastojanja o reformiranju risanja u pučkoj školi. Fran Barbalčić.

Konac.

Jedan drugi Nijemac i to prof. dr. phil. Lamprecht misli, da se može risati i ovako: Učitelj neka pročita jedan ili dva puta jednu pjesmicu ili štivo. pa kako što učitelj dade djeci iz toga pismenu zadaću, može djeci reći: »Narišite mi koji predmet, što smo ga u ovom štivu ili pjesmici spominjali. Svaka škola imade budi kakvih slika, ne drži ih kolego u ormaru, već ih objesi, nek ih djeca promatraju, pa će ih oni sami i risati. Ako ih možda držiš u ormaru, da ti ih tobož prah ne izjede, onda znaj, da će ti ih zub vremena izjesti i u ormaru, kao što bi i vani prah. Učitelj u školi ne štedi sebe, pa zašto bi slike? Zar nije on više vrijedan, nego li su slike? Slike se ne kupuju, da traju sto godina, nego da ih rabimo!

Prošlog kolovoza obdržavao se je međunarodni kongres za risanje u gradu Bernu. Rasprave bile su podijeljene na dvije sekcije. Jedna se je bavila sa risanjem u opće, i to počam od zabavišta pa do univerze. Druga sekcija bavila se risanjem kao strukom. Došlo se do ovih zaključaka: Risanje neka bude obvezatan predmet u svim školama počam od najnižeg stupnja. Za druge predmete mora biti risanje kao neko izrazujuće sredstvo. Risanje se mora oslanjati na naravni razvitak djeteta. Školska soba mora odgovarati po ukrasima i nakitima, zahtjevima umjetničkoga risanja. Umjetnički uzgoj ima

se gojiti u svim razredima. U dječjim je zabavištima risanje znatno uzgojno sredstvo. U pučkoj školi mora risanje usposobiti dijete, da narav i predmete, pojave u prirodi i okolici promatra po obliku i boji, a što se promatralo, treba jednostavno i jasno naslikati ili prikazati. Risanje na pamet mora biti podloga, a na svim stupnjevima mora biti ono kao dio drugog risanja.

Hoćemo li i na dalje risati u školama samo crte i krivulje, a od ovih sastavljati slike, kojih djeca u životu nikada vidjela nisu, niti ih nikada vidjeti ne će? Ne, ne smijemo. Postanimo i u tome zanimiviji. Eno vam i Rousseau u svom Emilu veli: »Čuvat ću se dobro, da ne dam svoga uzgajnika učitelju risanja, koji bi mu davao patvorine, da ih snima. Zahtijevam, da nema drugoga učitelja, do li prirode, ni drugih predložnika, do li samih stvari!«

Budete li jednom započeli u školi ovo risanje po naravi, ne ćete ga, stalan sam, više zapustiti. Djeci će se to novo risanje tako dopasti, da će vam uvijek risati. Pripravite im u školi dosta krede i barem dvije spužve, jer ako imadu samo jednu, oni će je brzo raskinuti. I među nemarnjacima bit će koji dobar risač, pa samo da može risati na tabli, on će vam u jutro ranije doći u školu. Koji dan naći ćete ih kod table do pet, što rišu, i to dvojica sprijeda na tabli, a trojica straga. Da, stalak straga dijeli tablu u tri dijela i trojica će okupirati one prostore. Taj naš dragi mali školski svijet opkolit će ove risače, pa će suditi, koji je od risača najvrsniji, a drugog dana eto opet iste stvari u školi. Ne će vam biti u školi nikakva kričanja ni skakanja, već, akoprem puna škola djece, vladat će vam tu grobni muk. Dogodit će vam se i to, da ćete ih morati šibom tjerati u klupu. A što rišu? pitate me. Njihova je fantazija vrlo bujna. Samo da se malko nauče promatrati, risat će vam sve, pa ćete se mnogo puta čudom čuditi. Narisat će vam stablo, na njem gnijezdo, u gnijezdu mlade ptiće, a na bližnjoj grani stoji stara, ko da čuva svoje male. Drugi narisat će vam željeznicu tako lijepo, ko da ju vidite u naravi. Opet drugi narisao vam dvokolicu, magarića i na njem jahača; austrijski ili hrvatski grb narisati na pamet, bit će za kojega učenika prava igračka. Onda ja ne ću risati, jer će djeca znati bolje nego li ja. Da, ako nisi vrstan risač, onda moguće, da će te djeca i natkriliti, a ti da ne pokažeš svoju slaboću, ajde pošalji dijete, da tvojom pomoću riše t. j. ti mu govori, pa pokaži, gdje pogriješi, nek samo popravi. Uz malo mara i ti ćeš naučiti ovako risati. E, možda će i c. kr. zemaljsko školsko vijeće uviditi, da bi dobro, kad bi se za učitelje priredilo jedan ferijalni tečaj za risanje. Učitelji bi se rado odazvali i pošli na takav tečaj, da se u to bolje upute. Nu, što, zar ćemo sada još uvijek risati po starom, dok ne bude tog tečaja? Pa, ako ga ne bude — što je i moguće — onda ne ćemo nikada

početi novim risanjem? Ne, nabavit ću u knjižari F. H. Schimpff-a u Trstu djelo G. Wehrenfennig-a: »Der kleine Zeichner«, 6 svezaka à 1 K. To je djelo jako lijepo, baš izvrsno za uputu učitelju, nu previše košta. Kupi dakle J. Marin: Risanje v ljudski šoli; dobiva se kod pisca u Mariboru za 4.20 K. E, pa zašto bismo morali mi učitelji sami to kupovati, nek nam kupe oblasti. Dobro, neka kupe, nu, ako ne će ni jedan ništa kupiti, što onda? E, onda evo ti još jednog originalnog savjeta. Potroši samo jednu krunu i imat ćeš uzoraka u izobilju. Kako to!? Ma da! u svakoj novini naći ćeš, gdje ti jedna ili druga velika tvornica nuđa svoju robu, a »na zahtjev šalje badava i franko bogato ilustrovani cijenik!« A ti piši, nek ti pošalju takav cijenik; odmah treći dan ćeš ga dobiti, jer će tvrtka misliti, da ćeš njoj ti naručiti možda polovicu njezine robe. Tvoja žena, sestra, prijateljica, susjeda ili kolegica dat će ti budi kakav »Mode Blatt«, a u njem na pretek narisanih stvari. Te slike služit će ti, kad ne budeš znao koji predmet narisati. Poznat ćeš valja po koju tvornicu, koja prodaje instrumente (glasbala), crkvenu robu, školske stvari, kućno posoblje, poljodjelske predmete, ure, pa kad imaš 10 takvih kataloga imaš toliko toga, da možeš tri godine, u školi risati. Inerate tvornica Mauthner, Heindl, Michl, Witwe, Dovgan, Sack, Greinitz i drugih naći ćeš u svakoj novini, a u katalozima ovih naći ćeš inerate drugih tvrtka, pa piši i ovima po njihove kataloge, i materijala za risanje ti ne će tako brzo uzmanjkati. Kad novine čitaš, naći ćeš u njima dosta slika, odreži ih, u džep s njima, pa kušaj to sam narisati i sutra ćeš s tim u školi pripraviti djeci veliko veselje. A kad u društvu govoriš, ti uzmi u ruke olovku pa riši, tako ćeš se za školu pripraviti. Kad ste dva učitelja skupa, jedan će biti bolji risač, pa neka nariše štogod drugomu, koji je slabiji. Može li se ovako? Dakako da se može, i ne košta mnogo, dakle dajmo se na posao, pa da vidiš veselja u školi.

Prof. dr. Hagmann predlaže, da bi glavni predmeti škole bili ne čitanje, pisanje i računanje, već na prvom mjestu risanje, zatim ručni rad, govor, pjevanje, igre, školske šetnje. Navadam sve ovo, da vidite kakovu se danas prednost daje risanju, pa je potrebno, da se i mi u to zamisljima, te da započnemo taj predmet više gojiti, nego li smo do sada, a ne tako, kako smo do sada.

Iz učiteljskog tobôca. Pribrao Podbrdski.

Učitelj u X javlja mjesnom školskom vijeću, da krov na učiteljskome stanu propušta, pa kad je kiša, da mu voda baš ćuri u njegovu spavaću sobu. Nitko se ne javlja da bi popravio. Javi i drugi put. I opet ništa! Što će? Nabavi velik čavao i pribije ga na strop upravce nad krevetom. Kad je kišilo rastvorio bi kišobran pa ga objesio na pomenuti čavao, da mu barem glava ne pokisne.

Zgrada ta još i sada opstoji, ali učitelj u njoj više ne stanuje. Ostala je kao relikvija i služi za bolnicu i arkiv.

* * *

Učiteljica: — Puste li mi kolegijalnosti, za 20% plaće smo prikraćene!

Učitelj: — Ta mi smo osobno ponesli predstavku u Poreč za izjednačenje i povišenje plaće. I na glavnoj skupštini »Narodne prosvjete« jednoglasno smo usvojili predlog glede izjednačenja. Da li pako uspjesmo, svima je poznato.

Učiteljica: — Pak?!

Učitelj: Tu nastaje kratak proces. Kad budemo mi zastupnici onda nam prigovarajte, a do bolje sreće, zadovoljimo se predstavkama. Popu pop a bobu bob, a mi zdravi i veseli!

* * *

Učitelj u T. prijavio je, da na jednom prozoru u školi manjka jedno staklo, prozor pako da se ne može zatvoriti, pošto se dónji dio zasunca skršio i manjka jedna petlja. Ne popravljaju i na pamet im to ne pada. Uzeo nebore on ljepenke, zamašio rupu i pribio čavlima prozor o sumice, da se izbavi sitnosti. Šteta, vječna šteta što nijesmo stolari, kovači, zidari, brusari, staklari, bravari. Možda ovaj vijek i to donese.

* * *

Učitelj u Šumbregu ne treba knjigu (sa slikama) za zornu obuku, jer se ispod njegove škole nalazi staja. Šteta, životinja zareve i onda, kad ima računstvo u školi. Svakako mora se nastojati, da jedan predmet ne bude na uštrb drugomu, jer mjesto koncentrosti, nastane koncert raznoglasni bez harmonije i kao takav mora se odstraniti pa makar redarstvom.

* * *

U jednoj kotarskoj učiteljskoj konferenciji jednodušno se primio predlog, da se zamoli višu oblast, e bi se ukinula mjesna školska vijeća s razloga,

jer je to nepraktična i nekorisna ustanova. Bit će, da je u državnom interesu, da se i sada tome protive. Ostat će još i nadalje, da budu članovi istoga vijeća: Pastiri, ratari, govedari, guščari, puranari, živadari, kovači, stolari, postolari, krčmari i sve tako. A ovo: zabranilo se kovačima potkivati konje, ako nemaju kvalifikaciju za to, a nas može nadzirati jedan općinski cestar. Nema fajde, nekih predsuda ne može se čovjek otresti.

Ako bi se reklo, neka se i drugi stališi na sličan način nadzire, odvrtilo bi se po engleski: »Ruke k sebi!« Nije li smiješno — mi imademo posla sa djecom, a ta imadu dar govora, hoćeš li većeg nadzora! A privatni život? Ta na selu se znade što se u svakom loncu vari. Budimo ljudi, pa će svakoga nadzirati njegova savjest.

* * *

Učitelj B. jest liberalac i »ateist«. Bože dobri, a kako to? Posve lako! U nedjelju je misa u 6 sati u jutro. Učitelj se trsio da podje sa djecom, ali djeca nisu dolazila. Jednog ponedjeljka pozvao predsjednika mjesnoga školskoga vijeća u školu, da i on čuje razloge, zašto ne dolaze. Zaman. Htjeli su pod moraš, da se ide. I taj učitelj samosvijestan i mirnom savješću izostajao, da vrši tu svoju kršćansku dužnost. A može bitne informacije (i tim se htjelo zastrašiti)! — »Gospodine, imate li štogod prigovoriti momu moralnomu ponašanju?« — Ništa! — »E dobro, ako dodje i ovamo kao u Kranjskoj da pitaju informacije za me, javite im, da sam neoženjen — 25% doplatka manje. Gospodo, mi smo zreli i pri zdravom razumu, pa nam ne treba skrbništva.«

Slijedi.

Bili bilo dobro, da budu i učitelji u saboru zastupani?

Na to pitanje odgovaramo odmah sa: bi! te idemo da to i dokažemo.

Školstvo zauzimalje u zemaljskim računima jednu od najglavnijih rubrika, pošto učitelje kao zemaljske činovnike, plaća zemlja sama. Sami učitelji nisu tomu ni najmanje krivi, jer oni su već više puta izrazili želju, da postanu državnim činovnicima, al kad je takav zakon, treba mu se pokoriti. O školstvu vode se svake godine u zemaljskom saboru duge rasprave, predlažu se razne školske zakonske osnove, raspravljaju razne učiteljske molbe i t. d., a sve to bez sudjelovanja niti jednog pučkog učitelja, jer izmed svih 30 zemaljskih za-

stupnika, nema niti jednog učitelja. Tu razni izvjestitelji obično udaraju po pučkom učiteljstvu, predloženi školski zakoni obično nezadovoljavaju učiteljstva, al sve se to mora mučke trpjeti, neimajuć svojih zastupnika, koji bi nas oduševljeno branili. Ako se koji zastupnik i nađe, da ustane na obranu učiteljstva, biva to onako površno, al ne baš od srca.

Danas uglavljeno socijalno stanovište kod svih stališa zahtijeva, da ne samo poslodavac, već i radnik imade pravo postavljati svoje zahtjeve za izvršivanje stanovitog rada. Jedino učiteljstvo mora se bezuvjetno podvrći zahtjevima svog poslodavca, zemaljskog sabora, bez da u istom saboru može svoj glas dići, neimajuć niti jednog zastupnika.

Reći će nam se: zastupnike bira narod, pak valjda niste vrijedni da vas narod bira, kad nemate niti jednog zastupnika. To moramo priznati, ne da nismo vrijedni, već da smo nehajni, da nas narod bira. Al to bi moralo prestati, te bi samo učiteljstvo moralo nastojati, da ima barem dvojicu svojih zastupnika u saboru i to Hrvati i Slovenci jednoga a Talijani drugoga.

Zastupnike obično predlažu narodni prvaci, a učitelji su faktor s kojim bi ti prvaci morali računati, kad bi to oni zahtjevali. Učitelji su prije svega sami izbornici, a s druge strane imadu oni dosta upliva kod naroda, i sam narod sjegurno bi rado glasovao za vrsnog i valjanog učitelja kao svog zastupnika, tim više, što bi ovaj i narodne potrebe, buduć med narodom živi, znao možda bolje zastupati od mnogog drugog.

Na pošao dakle, braćo učitelji, solidarno zahtjevajmo i kojeg našeg zastupnika, i ako taj ne bude bog zna česa u saboru postignuo, barem će se čuti i naš glas, jer je bliža košulja od gaća.

I. M.

Učiteljske plaće u grofovini Goričkoj i Gradiški.

Zakonom od 14. siječnja 1906., uređeni su pravni odnošaji učiteljskog osoblja na javnim gradanskim i pučkim školama u Goričkoj i Gradiški.

Učiteljstvo je podijeljeno na tri razreda. Učitelji I. reda dobivaju 1600 K godišnjih a učiteljice 1400; II. reda 1400 K učitelji i 1200 K učiteljice; III. reda učitelji 1200 K te učiteljice 1000 K. Učitelji gradanskih škola primaju 2000 K a učiteljice 1600 K.

Pojedini činovni redovi podijeljeni su ovako: U školskom okružju grada Gorice iznaša broj članova učiteljstva I. reda $\frac{5}{10}$, II. reda $\frac{3}{10}$ i III. reda $\frac{2}{10}$. U drugim pako školskim okružjima spada ih u I. red $\frac{3}{10}$, II. red $\frac{4}{10}$ i III. red $\frac{3}{10}$.

Stanarine primaju u Gorici: ravnatelji (-ice) građanskih škola godišnjih 600 K; savn. učitelji (-ice) pučkih i učitelji (-ice) građanskih škola 500; učitelji (-ice) i privremeni učitelji (-ice) godišnjih 400 K. U drugim školskim okružjima iznašaju stanarine 60 % od onih navedenih za Goricu.

Privremeni učitelji (-ice) primaju godišnjih 800 K a stanarinu kano oni izvan okružja Gorice.

Ravn. učiteljem (-icam) pripada poslovni doplatok: na jednorazrednim školama 100 K godišnjih; na dvorazrednim 150 K; na trirazrednim 200 K, a na četvero- i višerazrednim 300 K. Ravnatelji (-ice) građanskih škola primaju u to ime 400 K, ako je pako sa građanskom spojena i javna pučka škola, iznaša poslovni doplatok 500 K godišnjih.

Prvi petgodišnji doplatok dobivaju učitelji (-ice) sa prvim u mjesecu, koji slijedi neposredno iza položenog ispita osposobljenja, te iznaša 10 % povišak godišnje plaće, koju uživaju kad će dozrijeti taj doplatok, i tako ide unaprijed od pet do pet godina, do šestog petgodišnjeg doplatka.

Petgodišnji doplaci i poslovni doplaci ravnatelja i ravn. učitelja imadu se smatrati kano nerazlučiva sastavina plaće.

Doba službovanja je 40 godina.

Učiteljstvo imade pravo do mirovine, koja iznaša iza 10 neprekidno svršenih službenih godina 40 % za svaku slijedeću službenu godinu 2 % zadnjih beriva.

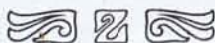
Članovi učiteljstva, koji su služili pet godina, te su postali bez vlastite krivnje nesposobni za službu radi bolesti ili tjelesne ozlede, dobe mirovinu, kano da bi bili služili 10 godina.

Udovica učitelja, koji u vrijeme svoje smrti nije doslužio 10 godina, dobije otpisninu, koja iznaša polovicu zadnje plaće pokojnikove. Ako je pako pokojnik dovršio desetu godinu službovanja, ide udovu mirovina u iznosu 40 % zadnjih beriva, koja je pokojnik uživao. Mirovina udovice pak ne smije biti manja od 600 K godišnjih. Udovica, koja imade pravo do mirovine, prima za uzgoj svakog pokojnikovog djeteta 10 % zadnje godišnje plaće pokojnikove. Ipak svota za uzgoj djece ne smije prekoračiti iznosa mirovine udovice, kano i mirovina udovice sa uzgojnom svotom, ne smije prekoračiti 80 % zadnjih službenih beriva pokojnikovih.

Uzgojni prinos za svako dijete prestaje sa dovršenom 20. godinom, ako ovo prije nije bilo opskrbljeno.

Time iscrpismo u što kraćim potezama rečeni školski zakon, te čestitamo drugovima, da do nečega ipak prispješe.

Ur.

VJESNIK.

Kvinkveniji.

Dne 16. svibnja bila je na vrhovnom sudištu u Beču rasprava u pogledu reklama pokrajinskog odbora u Poreču proti odluci ministarstva, koje je odlučilo, da se ima prvi kvinkvenij dobiti nakon prvih pet godina službe, a ne nakon pet godina iza ispita osposobljenja. Vrhovno sudište nije isti dan izreklo osude, već će istu prijaviti 25. lipnja. U narednom broju javiti ćemo, što će biti sa kvinkvenijama. Ovaj put radilo se za kvinkvenije učitelja: Medvedić, Licul, Monas, Barbalić i Civi-liach, koji su također i novac primili.

Sjednica krčkog učiteljskog društva.

Na 16. svibnja imalo je ovo društvo svoju godišnju skupštinu u Vrbniku, gdje se međ ostalim zaključilo, da ono pristaje k »Narodnoj Prosvjeti« kao Svezi, izabrav si delegata Magašica, koji će stvar u Duhovima u Puli obrazložiti, al da ono i nadalje ostaje kao društvo. U slijedećem broju izvjestit ćemo opširnije o toj skupštini.

Austrijska sveučilišta.

Ministarstvo bogoštovja i nastave izdalo je statistični popis daka, koji su polazili u prošleme semestru austrijska sveučilišta. Bečko sveučilište bilo je najmnogobrojnije, jer ga polazilo 7837 daka. Ukupni broj svih daka na austrijskim sveučilištima iznašao 22.749. Ženskih slušateljica na svih 8 sveučilišta bilo je 1323.

Školski praznici.

Ono što se je toliko godina nabijalo, što se je na svim učiteljskim konferencijama i skupštinama preporučivalo, da se naime već jednom uredi školski praznici za sve i svuda jednako, to se je napokon i uredilo. U smislu § 53. novog školskog i naučnog reda, produžuju se glavni praznici od 6 sedmica na 2 mjeseca, te će trajati u Istri od 15. srpnja do 15. rujna.

Supruga prof. C. Curie.

Poznato je, kako su supruzi Curie pro-našli radij i kako je nedavno sam suprug

nesretno zaglavio. Supruga bila mu je uvijek vjerna pomagateljica pri istraživanjima, pa je sada imenovana nasljednicom njegovom na stolici za fiziku na sveučilištu Sorbonne u Parizu.

Svesrpski učiteljski kongres.

Dana 19. kolovoza održavati će se u Beogradu kongres učitelja, pozvanih sa svih srpskih krajeva. Tom zgodom slaviti će »Srpsko učiteljsko društvo« svoju 25-godišnjicu.

Novi školski zakon.

U Engleskoj se i opet ide za korak dalje, dolazi se do loga, što se i kod nas više puta napominjalo. Vlada je naime predložila novi školski zakon. Po tome zakonu sve pučke škole postaju državne ustanove i potpadaju pod državnu upravu i nadzor. Školska obuka biti će potpuno odijeljena od vjere i oslobodit će se svakog vjerskog utjecaja.

Razvitak novinstva u Bugarskoj.

Za čudo je, kako je u mladoj kneževini Bugarskoj razvijen i čil duševni život. Tako je tamo u god. 1905. izlazilo 275 periodičkih spisa i novina, i to 255 u jeziku bugarskom, 6 u turskom, 4 u armenskom, 4 u židovskom, 1 u francuskom, 1 u albanskom i 1 u bugarsko-njemačkom jeziku. Najviše novina izlazi u Sofiji pa Plovdivu, ali i pomanja bugarska mjesta imaju svoje i to najrazličnije novine. Kolika je pako sloboda tiska i mišljenja, dokazom budi, da tamo izlaze novine n. pr. »Republikanski glas«, »Revolucionarni list« i t. d., novine, koje kod nas ne bi smjele izlaziti. A i glede učiteljskih listova, Bugari su iza Čeha prvi med Slavenima. Imadu do 12 takvih listova.

Glavna skupština Družbe.

Jučer, dne 31. svibnja održavala je »Družba sv. Cirila i Metoda za Istru« u Voloskom svoju ovogodišnju glavnu skupštinu. O tečaju sjednice same, izvjestit ćemo u slijedećem broju.

Lične vijesti.

Imenovanja školskih nadzornika u Istri.

Upravitelj ministarstva bogoštovja i nastave imenovao je za novo šestgodišnje razdoblje c. k. kotarskim školskim nadzornicima u Istri slijedeću gospodu:

a) za hrvatske i slovenske škole:

Ivana Bunca, učitelja pripravnice u Kastvu, za kotare Pazin, Pula i Poreč, Ivana Uršića, ravn. učitelja u Voloskom za istoimeni kotar, Hinka Dominco učitelja u Kopru za isti kotar i Dragutina Pribila, učitelja vježbanice u Kopru, za kotar Krk i Lošinj.

b) za talijanske škole:

V. Parenzana za kotare Poreč i Pazin, J. Parentina za Kopar, L. Piperata za Lošinj, Krk i Volosko i I. Larcher za Pulu.

Ispiti osposobljenja.

Pred ispitnim povjerenstvom u Kopru, položise prošastoga svibnja ispit osposobljenja ovi:

Josip Gržinić iz Kringe, Andrija Jakac iz Huma, Fran Krbavac iz Kašćerge, Žorka Nimira iz Punta i Matko Zlatić iz Roča. Franko Katarinić iz Nerezina položio ispit za građanske škole iz prve skupine.

Ispit osposobljenja za pučke škole sa nastavnim jezikom njemačkim položio je u Gorici Srećko Jurdana.

Vjenčanje.

Čestite učiteljske sile na Krasu (otok Krk) Nikola Uravić i Marica Justinić vjenčali se dne 14. prošlog svibnja a dne 26. istog mjeseca Božo Pikot, učitelj na Družbinjoj školi u Puli sa gđicom Veronikom Šepuka u Pazinskim Novacima. Bilo sretno i u sto dobrih časa!

Iskrivljena vijest.

Učiteljstvo krčkog kotara bila presenela vijest u novinama, da njihov vrijedni nadzornik Dragutin Pribil odlazi, nu to se hvala Bogu nije obistinilo. Ostaje i

nadalje u svome kotaru, u kome si je znao u kratko vrijeme steći simpatije svega učiteljstva. Živio!

Henrik Ibsen.

Sjever plače. Ledena se Norveška zavrila u crninu, umrije joj najvrijedniji sin, slavni dramatik Henrik Ibsen. Rodio se u Skienu 20. ožujka 1828. Pojavi se u svijet god. 1850. sa prvom svojom dramom »Katilina«. Izpočetka uputio se na romantično polje iz koga je prešao na filozovsko, dok se nije od 1872. odlučio za realizam. Od ove dobe potiču najbolje njegove dramatične radnje, od kojih navadamo samo nekoje, kano: »Stupovi društva«, »Sablasti«, »Neprijatelj puka« itd. Za ovima tamnije i simboličnije: »Divlja patka«, »Rosmersholm«, »Hedda Gabler«, »Mali Eyolf«, »Arhitekt Sobness«, »Gabriel Bornmann« itd. Sve su ove radnje obišle ponajveća kazališta svijeta.

Slava geniju!

Književnost i umjetnost.

Velevrijedni naš suradnik gosp. Ante Tentor, obogatio je i opet našu književnost sa jednom novom radnjom, sa pripovijesću: »Suvišna usta«.

Osim toga imademo od istoga pisca i ove radnje: »Beg Mirko« i »Ljubav na prevaru«.

Mi što toplije preporučamo ove radnje našeg pisca-zemljaka a dobiti se mogu u knjižari Schrinner (C. Mahler) u Puli.

Od uredništva.

A. P. u S. Primili Vaše. Priopćismo netom nam dopusti prostor lista. Preporučamo se za obećano. Šaku Vam ruke!

Prvo česko dioničko društvo za osjeganje života u Pragu

Jedino slavensko dioničko društvo za životno osjeganje

Najpovoljnije i najjeftinije osjeganje:

- a) za slučaj smrti
- b) " " " " i doživljenja
- c) osjeganje miraza
- d) " " " " budućnosti djece
- e) " " " " uz istodobno zajamčeno ukmačivanje uplaćenih premija
- f) osjeganje za slučaj nesposobnos i (invaliditeta)
- g) osjeganje raznih kombinacija za uživanje doživotnih renta itd.

Pogodnosti osjeganja:

- a) Osjeganari iznos isplaćuje se odmah poslije smrti. U slučaju samoubojstva i dvo-boja pako, ako je osjeganje bilo **dvije godine** u krijeposti.
- b) Neuplaćene police ne propadnu, ako su bile bar **tri godine** u krijeposti. U tom slučaju izdaje društvo smanjene police proste daljnjih uplata.
- c) Zapale ili smanjene police mogu se u roku 3 mjeseca obnoviti.
- d) Ratni riziko **priznat je besplatno** u svakom osjeganju do 10.000 K izim kod aktivnih vojnika i osoba, koje vrše vojničku službu u ratnoj mornarici.

Sve potrebite upute, razjašnjenja, cijenike itd. daje glavni zast. za Istru i Dalmaciju
gosp. Lacko Križ u Puli.

Svoj k svomu!

Svoj k svomu!

NOVO SKLADIŠTE POKUĆSTVA

A. Žunić & Co - Pula

na uglu ulice Via S. Martino i Circonvallazione

Novouredjeno skladište svakovrsnog pokućstva:

zrcala, slika, stolica, divana

itd itd.

Cijene umjerene.

*Sve potrebite tiskanice za škole te pi-
saći i risaći materijal, imade na zalih*

NARODNA TISKARA
LAGINJA i drug.

prije J. KRMPOTIĆ i drug.

ulica Giulia, 1 — Pula — ulica Giulia, 1

KNJIGOVEŽNICA

TVORNICA PEČATA

ANT. TRANFIĆ, PULA

ULICA SISSANO-DIANA, 7.

GLAVNO SKLADIŠTE U KAŠTELSTAROME.

Vlastiti proizvodi najboljih Dalmatinskih vina te
maslinovog ulja. — Razašilje počam od 56 l.
unaprijed. — Cijenike šalje badava franko.

 Za naručbe kao i sve drugo, obratiti se u Pulu.